

Παρουσίαση παλαιού βιβλίου
από τον Κ. Γ. Νικολουδάκη, Δεκ. 2015 – Ιαν. 2016

"ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΑΣ"
του Δημητρίου Α. Φιλάρτου

Υπότιτλος στο εξώφυλλο:

-ΤΟ ΚΥΡΟΣ ΤΟΥ ΟΡΘΟΥ ΛΟΓΟΥ

-Ο ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

-Η ΥΠΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Εκδόσεις "Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ", Αθήναι, 1957, έκδοσις δευτέρα
βελτιωμένη, σελίδες 168 (Α5)

Εσωτερικά περιλαμβάνει την αφιέρωση:

“Αφιερώνεται στους γονείς μου και στους
πνευματικούς οδηγούς μου”

Το βιβλίο αυτό είχα αφήσει άκοφτο και αδιάβαστο για πολλά χρόνια στη μικρή βιβλιοθήκη μου. Ο σύντομος πρόλογος με συγκίνησε και τον δακτυλογράφησα. Για μια ακόμα φορά σκέφτηκα, ότι ο πνευματικός προσανατολισμός της ζωή και το ερευνητικό πνεύμα είναι μια παγκόσμια ηθική και όσοι φιλοσοφούν με τέτοια επίγνωση είναι πνευματικά αδέλφια, άσχετα από τις επιμέρους διαφωνίες στις σκέψεις τους. Ακολουθεί ο πρόλογος προσαρμοσμένος με τους νεότερους γραμματικούς κανόνες.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ (Του Δ. Α. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ)

“ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ αυτό αποτελείται σε κάθε άνθρωπο, που φλέγεται από τον πόθο της γνώσεως των επιστημονικών και κοσμοθεωριακών κρηπίδων.

Άνθρωπος, που δεν κατόρθωσε να γνωρίσει τις θεμελιώδεις αλήθειες, που μόνες αυτές μπορούν να αποτελέσουν αρραγές στήριγμα για ένα ακίνδυνο ξάπλωμα του πνεύματός του σε έρευνες του σύμπαντος, ο άνθρωπος αυτός είναι όχι μόνο δυστυχημένος, αλλά και ανίκανος για κάθε σημαντική πρόοδο. Γιαυτό οι εποχές της πνευματικής αναπτύξεως έχουν ως πρωταρχικό των γνώρισμα την ορθή αντιμετώπιση των κοσμοθεωριακών θεμελίων. Η εποχή μας το μόνο ελπιδοφόρο σημείο, που παρουσιάζει για μια ανάνηψη από το κατρακύλισμά της μέσα στην περιοχή του κατώτερου, είναι η στροφή και το ενδιαφέρον, που δεικνύουν οι άνθρωποι του πνεύματος και του επιστημονικού εργαστηρίου, για τις θεμελιώδεις και αιώνιες αυτές αλήθειες.

Τη στροφή αυτή έρχεται να υπηρετήσει και το βιβλίο αυτό”.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
I. ΤΑ ΕΦΟΔΙΑ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΟΥ	
1. Τὰ εἶδη τῶν ἐφοδίων	15
2. Τὰ εἶδη τῶν νόμων	16
3. Ἡ ἀξία τῶν νόμων	21
4. Ἡ πολεμικὴ κατὰ τῶν νόμων τῆς νοήσεως	25
5. Ὁ ἀναλυτικὸς χαρακτὴρ τῶν νόμων τῆς νοήσεως	29
6. Ἡ νόησις	38
7. Ὁ νόμος τῆς αἰτιότητος	40
8. Ὑποκειμενικὸς καὶ ἀντικειμενικὸς κόσμος	46
9. Οἱ ἀναμνήσεις	54
10. Ὑπόστασις	56
11. Ὁ χρόνος	60
12. Εἶδη ἀληθείας	64
II. Ο ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ	
13. Τὰ κοσμοθεωριακὰ προβλήματα	71
14. Τὸ «παρὰ λόγον» καὶ τὰ «ὑπὲρ λόγον»	75
15. Ἡ μέθοδος τῆς Κοσμοθεωρίας	81
16. Ἡ ὑπαρξις τοῦ Ἐνάρχου ὄντος	91
17. Τὸ ἄυλο τοῦ Ἐνάρχου ὄντος	96
18. Ἀνάγκη - Τύχη - Σκοπὸς	106
19. Ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἔμβια ὄντα	108
20. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῶν θεωριῶν γιὰ τὴ ρύθμισιν τῶν ἐμβίων ὄντων	114
21. Ἡ σκοπιμότης στὴ φύσιν καὶ τὸ Προσωπικὸν τοῦ Ἐνάρχου ὄντος	125
22. Ὁ ἄνθρωπος μέσα στὸ σύμπαν	164

Στην Εισαγωγή του διαβάζουμε το σκοπό του βιβλίου: “Σκοπὸς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀληθειῶν ἐκείνων, ποὺ πρέπει νὰ βάζει κάθε φιλόσοφος γιὰ θεμελιακὲς προτάσεις τοῦ φιλοσοφικοῦ τοῦ συστήματος, διότι τὶς ἀλήθειες αὐτὲς μᾶς διδάσκει ἡ πραγματικότητα καὶ ἐπομένως εἶναι ἐπιβεβαιωμέναι ἀλήθειαι”. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἀποσπασματικὴ ἀνάγνωση γίνε-ται ἀντιληπτὸ, ὅτι οἱ σκέψεις ἔχουν μπει σὲ μιὰ σειρά γιὰ νὰ δο-θεῖ ἕνας σαφὴς ὀρισμὸς σὲ πολλὰς θεμελιακὲς ἐννοιες τῆς φιλο-σοφικῆς ἀναζήτησης. Δὲν εἶναι τυχαίον, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἦταν καθηγητὴς μέσης ἐκπαίδευσης καὶ δίδασκε τὰ μαθηματικά. Οἱ

γνωστές λέξεις-όροι στις οποίες εστιάζονται οι σκέψεις του συγγραφέα, αυτές από μόνες τους προσφέρονται “καθαρισμένες” και σαν απαραίτητες για την ανάπτυξη μιας φιλοσοφικής θεωρίας, χωρίς παραλογισμούς και φαντασιοπληξία. Στο βιβλίο δεν αναπτύσσεται καμία θεωρία. Αποσαφηνίζονται ορισμένα νοήματα και συγχρόνως προβάλλονται πολλά από τα ζητήματα τα οποία χρειάζεται να σκεφτούμε. Έτσι συνοπτικά από μια διερεύνηση νοημάτων, από την αποσαφήνιση και από την παράθεση των θεμελιακών εννοιών σχηματίζεται μια πρώτη άποψη για τον κόσμο, χωρίς τις ακρότητες, τις οποίες ο ίδιος ο συγγραφέας παρατήρησε στην εισαγωγή του: “Πολλοί από τους παλαιούς ερευνητές ξεγλίστρησαν σε φιλοσοφικά παραληρήματα, χωρίς καμία αξία, ενώ πάλι άλλοι έβγαλαν τελεσίδικη απόφαση, ότι τάχα κανένα από τα κοσμοθεωριακά προβλήματα δεν είναι δυνατόν να λυθεί. Οι αντεπιστημονικές αυτές ακρότητες κατακρίνονται από τη σύγχρονη επιστήμη, που κατόρθωσε να απαλλαγεί από απειθάρχητες φαντασιοκοπίες”.¹²

Πράγματι, από τις διατυπωμένες σκέψεις του βιβλίου λείπει η φαντασία, αλλά έτσι προσφέρεται μια γενική άποψη για τον κόσμο με την προοπτική να ερευνηθούν ορισμένα φαινόμενα και να ερμηνευθούν. Από αυτή την πρώτη και γενική άποψη του κόσμου φανερώνεται ορθολογικά το νόημα μιας άναρχης ύπαρξης και η ανεπάρκεια της εξήγησης του κόσμου “από την αναταραχή των μικροτεμαχίων της ύλης”. σελ.165 Όπως πολλοί φιλόσοφοι,¹ ο συγγραφέας παρατηρεί τη σκοπιμότητα στη φύση και την αδυναμία της ύλης να δημιουργήσει από μόνη της έναν

---

1 Συμπτωματικά και ο Άγγελος Τανάγρας στο βιβλίο “η θρησκεία της επιστήμης” το οποίο λίγες μέρες νωρίτερα διάβαζα

κόσμο ρυθμισμένο, σε τάξη, με νόμους και με προοπτική για ζωή. Υποστηρίζει ότι η άναρχη ύπαρξη είναι άυλη με συνείδηση και ελεύθερη. Διαφωνεί ωστόσο και με την πνευματοκρατία, αφού παρατηρώντας τη λεπτομέρεια των νοημάτων, τονίζει ότι η πνευματική αρχή δεν έχει οπωσδήποτε συνείδηση ή επίγνωση και σκόπιμη ενέργεια. “Η διδασκαλία του Hegel ότι το άναρχον Ον είναι ασυνείδητη “λογική ιδέα”, του Schopenhauer ότι είναι ασυνείδητη “βούληση” και του E. Von Hartmann ότι το άναρχον Ον είναι ασυνείδητη “βούληση” και “λογική ιδέα” δεν διαφέρουν από τον υλισμό, έστω και αν δέχονται την πρώτη ουσία πνευματική. σελ.157

Τελικά ο συγγραφέας δεν αποφεύγει να επεκτείνει τη σκέψη του για τις δυνατότητες της άναρχης και ενσυνείδητης ύπαρξης (ή Θεού) και να εξαγάγει σαν συνέπειες μερικές από τις πνευματικές δυνάμεις αυτού: “Η πνευματική σύνθεση του Δημιουργού είναι τοιαύτη, ώστε να έχει πλήρη ενημέρωση στους όρους πραγματώσεως μιας καταστάσεως, να μη συγχέονται οι απειροπληθείς γνώσεις της παντογνωσίας του, να συλλαμβάνονται σχέδια παμμεγίστης πλοκής και εκτάσεως απαιτούντα συνδυασμόν απείρων αλλά καταλλήλων όρων, (εκάστου των οποίων η εξασφάλιση προϋποθέτει τεράστιο πλήθος ενδιαμέσων αιτιών), να εκλέγονται από τον ατέρμονα πλούτο της παγγνωσίας του τα απαιτούμενα στοιχεία για την πραγμάτωση των σχεδίων του, να δύναται να ενεργεί ούτος πολυμόρφως ως κυρίαρχος επί της φύσεως και να συνθέτει τα δημιουργήματά του κ. τ. τ. Η συνείδηση και φρόνηση του Δημιουργού, καθώς και η κυριαρχία του επί της φύσεως, έχουν άπειρες επί μέρους ικανότητες, εκάστη δε ικανότητα έχει σύνθεση μυστηριώδους τελειότητας,

ώστε με την άπειρη γνώση του και δύναμή του ο Δημιουργός να συλλάβει και πραγματώσει το τεράστιο σε έκταση και πλοκή έργο της δημιουργίας του ανθρώπινου οργανισμού, τόσο του σωματικού όσο και του ψυχικού, αλλά και του όλου σύμπαντος”. σελ.162 Είναι φανερή η προσπάθεια να υποστηριχθεί ένας Θεός δημιουργός και με όλα τα πλεονεκτήματα που έχουν συνοψιστεί στις μεγάλες θρησκείες (όπως η παντοδυναμία, η παντογνωσία και η άπειρη καλοσύνη). Πρέπει να σταθούμε στις διατυπωμένες σκέψεις του βιβλίου και η εκτίμηση του έργου του να μην επηρεαστεί από συνειρμούς με τις θρησκείες ή από πληροφορίες για τη σκέψη του συγγραφέα έξω από αυτό το βιβλίο του. Στο βιβλίο του δεν αναφέρεται σε κάποια θρησκεία, δεν χρησιμοποιεί ιστορικές ή προσωπικές εμπειρίες, δεν επαναλαμβάνει αποσπάσματα από άγιες γραφές (με μια μικρή εξαίρεση) και σταματάει στις πιο αφηρημένες απόψεις, χωρίς να επιχειρούνται εξηγήσεις.